

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વર્ષનો પાતિ

ભાગ-૧-૨

—: લેખક:—

(કોમીકકવિ) મગનલાલ આપુજી - ગોધરાવાળા

લેખકની પરવાનગીથી હાંસી પ્રસીદ્ધ કરનાર

બુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ ચોકસી

કે. સ્વામીનારાયણના મંદીર પાસે [દુકાન] મુ. નડીઆદ

આવૃત્તી ૧ પ્રત ૮૦૦૦ સન ૧૯૪૨

—: સર્વ હક લેખકને સ્વાધીન છે:—

કૌમલ રૂ. ૦-૧-૬

ઉમરેક સરસ્વતી પ્રી. પ્રેસમાં રતીલાલ આળકૃષ્ણ

ત્રીવેદીએ પ્રકાશકને માટે છાપ્યું.

પ્રેમી યુગલના સુખી સંસારનું સાદું પરીણામ

આ પુસ્તક દેરી કન્યાઓનાં સસરા બાવથી
આપવામાં આવશે

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૩૮-૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રોપ વર્ષના સના

વિષય ૬-૧૧

શ્રીહરિ.

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વર્ષનો પાતિ

ઉર્શે

બાળલગ્નનો બળાપો.

ભાગ — પહેલો

રાત્રી — બારમાસી

અરેરે સોળ વરસે, વીવા ક્યાં તો હરશે;
માબાપ તો હુલાસી, યુગને અવી ઉઠાસી—૧
મારી બહાર જાન આવી, સખીઓ તે જોઈ આવી;
કે કંઈ ઉમર નાની, કાલીશ ક્યાં જુવાની—૨

આ વાત સાંભળીને, પડી હું સુધી પાછને;
 એ ઇશ કેમ કરવું, મુંઝવે મારે મરવું—૩
 મારે જીવાની તાનો, પિયુડો મારો નાનો;
 માખાપે કીધું ભુંડું, સોધ્યું ના જોડું ફડું—૪
 હું કહેતી'તી ફળીયામાં, કે જઈશ સાસરામાં;
 ત્યાં જઈને રંગ માણું, પણ આવું નહોતું બહુયું—૫
 માખાપે કીધું કીધું, તેને કરવું મારે સીધું;
 ફરી હર્ષથી સામેયું, ફરી બહાર સર્વે ગયું—૬
 ગયાં સર્વે મને મેલી, હું ઘરમાં એકેલી;
 વીચારમાં થઈ બેલી, હું દુઃખમાં ડુબેલી—૭
 મને વાર નથી મનતાં, પણ આપવાત કરતાં;
 અવતાર સાત આવે, આ એકે પાર આવે—૮
 જેવી પ્રભુની મરજી, એ વાત જોણું સરજી;
 એવું મનમાં વીમાશી, યેઠી જઈ અગાશી—૯
 એજીં જાન ચાલી આવે, ગોરીએ ગીત ગાવે;
 મને નયને નિર આવે, બિદાસી બિપજાવે—૧૦
 ગઈ જાન રોા ઉતારે, જમવા સહુ પધારે;
 વિચારને વિચારે, હું રોજી વારે વારે—૧૧

પછીજ માંવરામાં, હું બેઠી તેની સામે;
 નીરખીને નાતું બાળ, અંગે ઉઠે છે ઝાળ—૧૨
 હું હઠી જ્યારે પગણી, નવ વાગ વાચ વરણી;
 મને અતી રે બગાપો, કેને કહું કઢાપો—૧૩
 હું બનીતી દીવાની, થઈ જન આલવાની;
 સરવેજ રાઠ પાડે, બેસો વંહુજ ગાડે—૧૪
 કે જઈને ગાડે બેઠી; પુરી ચીન્તામાં પેઠી;
 હંધુ ભરાઈ જાતું, કે મુજને ન રહેવાતું—૧૫
 નીરખીને માફ મુખ, સૌ કે છે શું છે દુઃખ;
 પીયર છે પનોતું, વળી સાસરું છે સોતું—૧૬
 લાળું જવાળ દેતાં, ઉપડે ન જીલ કેતાં;
 બીજાં શું જાણે માફ, હું કયાં જઈ ઉગાફ—૧૭
 હું એને નથી રેતી, પણ કંઈ સામું ભેતી;
 અરેરે નાતું બાળ, હજી વહે છે લાળ--૧૮
 અરે આનામાં શું છે. એ સંગ માણવું છે;
 કેવાં નરીખ બળીયાં, આશા થમાના પટ્ટીયાં--૧૯
 રસ્તે આવું છું રેતી, એમ સાસરામાં પેતી;
 નંદીઓ મારી સામે, મુને જાલી એક હાથે—૨૦

બહુ હવેલી જુવો તો, કાલાંજ શું ફેવો છો;
 પૈસા અહીં છે પુરા, વૈભવ નથી અધુરા—૨૧
 કેવા હીસે કખાટ, ખાસા પડેલા ખાટ;

વિવિધ નવ રંગ, જુઓ પડયા પલંગ—૨૨
 જોઈને આવું સુખ, વીસારી મેલો દુઃખ;

શા માટે રે રડો છો, કાંઈ અમને કહો છો—૨૩

એવું જ કીધું જ્યારે, કેલી હતી હું ત્યારે;

શરમાણી ખુબ ચીતે, કહેવું ન એવી રીતે—૨૪

આ દુઃખ કયાં બતાવું, કેને કહુંજ આવું;

પણ જાણું મનઠામાં, છે જાળ તનઠામાં—૨૫

જળી માળ ને હવેલી, જલે જળી જાય વેલી;

મને સાસરું છે સુળી, પંસામાં મુક પુણી—૨૬

જોઈને આ કખાટ, મને થાય છે ઉચાટ;

તારો ખાટય નાખ ખુણે, મને દુઃખ આવી પુણે—૨૭

વિવિધ આ પલંગ, જોતાં નથી ઉમંગ;

તારો જાઈ નાનો ખાળ, દેખી હો છે જાળ—૨૮

પણ મન માન્યો સ્વામી, હે કેવ હું ન પામી;

મેં વરત નહીં કરેલા, બહુ પાપ તો કરેલાં—૨૯

પછી નણ્ણી મારી બોલી, વહુ જાવ બાર બોલી;
 જઈ મુઠ તો રહોને, ઉઠાસી મુઠી દોને—૩૦
 હું ગઈતી ત્યાં ઉમંગે, પોઠયા (પથુ પલંગે;
 જઈ ગોઠડું મેં તાણું, પિયુડે મારે જાણું—૩૧
 સામી ઉભેલી જોઈ, શું ચુક આવી કોઈ;
 મને જાણી એણે ભુત, કયુંજ એણે તુત—૩૨
 તેણે તત્ રાઠ પાડી, તું તો દોઠ મારી માડી;
 કે વોથ મારા બાપ, આ કયાંથી આબુ પાપ—૩૩
 હું બોલું થોડી થોડી, નણ્ણીજ મારી દોડી;
 મારા ભાઈને આ મારે, કોઈ આવો આની વારે—૩૪
 પોતેજ મોટી થઈ છે, એની ભુદિ ફરી ગઈ છે;
 એમ બાર વાત થાયે, માફ દીલ જહુ મુઠાયે—૩૫
 એ ઈશ કેમ માશે, અહીં લાજ મારી જાશે;
 શરીર માફ મુજે, વીચાર તો ન મુજે—૩૬
 ભલે થાય જે થવાનું, કરી કાઢ્યું મેં જાવાનું;
 પીયરથી લાવેલી, દીધું પલંગ મેલી—૩૭
 વસ્તુ જાવાની આજી, તે દેખી થયો રાજી;
 એમ કહીને મેં અજાણ્યું, હવે રાઠ નહીંજ પાડું—૩૮

ખાતાં ખાતાં તે બોલ્યો, તમે કેણુ છે તે બોલો;
તું શીઠ આવી આંહી, તે દે મનં બતાવી—૩૯
રે શો જવાબ દેવો, કાંઈ ન જાણે એવો;

અરેરે ! ! છેક નાનો, બહુ તારે ગેથા છાનો—૪૦
વીચાર ઠીક કીધો, જવળ ઠીક કીધો;

કહું મેં વીચારી, હું નારી છું તમારી—૪૧
હું આવી છું ઉમંગે, સુવા તમારી સંગે;

રમોને રૂંડે રંગે. ખ્યારા પિયુ ઉમંગે—૪૨
તું શું રમત લાવી, તે દે મનં બતાવી;

તું આવી ફાસલાવા, પેંઠા પુગ દે ખાવા—૪૩
રમતની નથી ખામી, તમે ખાઓ મારા સ્વામી;

બહુ ખ્યારથી જણાવ્યું. રમત રૂંડી ગણાવું—૪૪
સોળ સોળટાંને પાસા, રમવા કયાં છે ખાસા;

ચોપાટ છે આ પાસે, રમીએ આપણુ સાથે—૪૫
તેમાં જે કેઈ હારે, પ્રભુ ચરે તેની વારે;

નાખોને દાવ સ્વામી, કાંઈ ન રાખો ખામી—૪૬
રમતાં રમતાં રૂંડે, ટગમગ સાસું જુલે;

નીરખીને માફું મુખ, અતીશે લાગે દુઃખ—૪૭

આવા કળેહાના સ્વામી, અછલ તણી છે ખામી;
 એ બેઠા બેઠા રૂયે, વળી મારા સામું જુવે—૪૮
 સમજ્યો ન કાંઈ બાળ. મને અંગે હઠી ઝાળ;
 આ સાથ રે'વું વાસા, ઉંડા મુક્યો નીશાસો—૪૯
 શી વાત કહુંજ બેની, લાંબી કથા જ તેની;
 નથી કહીજ જાતી, નથી ઘાતીમાં સમાતી—૫૦
 તું બહુજ મારી ખ્યારી, તેથી તને ઉચારી;
 બે બીજે કાને જાશે, ફજેતી મારી થાશે—૫૧
 આ એક દીન ખાસો, જેવો બન્યો તમાસો;
 હસવું ને બીજી હણ્ય, એ વાત આવી જાણ્ય --૫૨
 મો ગયા ગામ મેલી, હું ઘરમાં એકેલી;
 પિયુ ગયેલ રમવા, તે વખતે આવ્યા જમવા --૫૩
 આવીને તાણ્યો હંડા મુક્યો ન મારા કેડા;
 તું આપ મને ખાવા, નહી તો ન દઈશ જાવ. --૫૪
 બ્રાહ્મણ આવ્યો માંગવાને, હું લાવી લાગવાને;
 આવી ઉભો ફળીમાં, કે બાઈ તું તો બીમાં—૫૫

હું બીને નથી જાતી, પણ ખુબ શરમાતી;
 માગે પિયુડો ખાવા, કે તો હંઉંજ જાવા—૫૬
 મુકાબ્યો મેં તો છેડો, તોયે ન મુકયો કેડો;
 એ રાઠ પાડી રૂવે, બ્રાહ્મણ ઉભો જુવે—૫૭
 બ્રાહ્મણ વચન કે આવાં, એને આપો બેન ખાવા;
 બાળકની હઠ એવી, પણ માની હઠ કેવી—૫૮
 બ્રાહ્મણની મુછી વાણી, મુકયો નીસાસો તાણી;
 હું શું હઉં જવાબ, એ છોડીને છે બાપ—૫૯
 શરમાણી મનમાં તો, આપી કયોં મેં જાતો;
 આશીસ આપે આવી, લખ્યુ હશે જે ભાવી—૬૦
 આવા બને તમાસા, તેથી નાખું નીસાસા;
 તુજ પાસ વાત થાય, બીજે તે કયાં કહેવાય—૬૧
 મગનની મુછી વાણી, તમે સમજો સૌ પ્રાણી;
 આવે છે નર દેવાસે, બીજા ભાગમાં કહેવાસે—૬૨

ભાગ — ૨

રાગ બારભાસી

નણુંદીની સાથે રડું છું દુઃખોમાં દુખી જઈ છું
સંસાર ચીત્ત છોડી પ્રભુમાં ચીત્ત બેડી ૬૩

વળી મનમાં વીચારૂ ઠરવાનું નથી બારૂ
વીરહની અકળામણુ ઠું કયાં જઈને ઠાડું ૬૪

પ્રીતમનું દુઃખ ભારી પ્રભુ ચઢજો ભારી વારી
સ્વામી છે મારો છોટો માટે કરી દો મોટો ૬૫

એમ કહીને રાઉ પ્રીતમના સામું બેઠ
ઉભો તો બાની પાસે તે દેખી મૂને નાસે ૬૬

વળી દેખી તેના બાળા મારા મન બળે લાળા
એ વાત ઉર બિચારી પકડીતી વીર મારી ૬૭

આમાં વાંક નથી મારો મુજ પીતા હત્યારો
હીકરી કળેઠે આપી હાથે મનવો છે પાપી ૬૮

માતાના મન જાંવી તો જાંબી મને જાંધી
 નાના પતિની સાથ જલાવ્યો મારો હાથ ૬૬
 પતિને સમજાવ્યો તોય જ નનાં ન આવ્યો
 મને બા કહી બે કાવ માન પુઠળે તે આવે ૭૦
 સખી તું દુર ચાનં ઘરનાંથી બહાર જાને
 વળી મુઠ્ઠી મારી વાતે કરવા હે આપઘાતે ૭૧
 મને દુઃખ પડે છે બહુએ હું ક્યાં જઈને કહુએ
 પતિ તણા વીયોગ રી રીતે હવે સહુએ ૭૨
 માટે સખી હો મારી બંધ કરને તું બારી
 સંસારથી જવાની આવી છે મારી વારી ૭૩
 મુજ માતા પીતા એવાં દુનિયામાં એવાં એવાં
 છુપેલા દેવ પુંછ કરી માગી દેવા એવાં ૭૪
 મુકરત અપાર મુખી માટે આવી તું ઉભી
 પણ પ્રાણનાથ મારા છે મુજને તારનારા ૭૫
 આવો ને મારા સ્વામી રાખો જરા ન ખામી
 દુઃખી છે દીન દારા હીલદાર ચાર મારા ૭૬

તારા ફેટા જ્યારે દેખું ત્યારે વાત જોમ પેખું
જો વાણા આવે પાસે પુરેને મનની આશે ૭૭

મને શીઠ આમ જાણે આવીને હવે કારો
મારાં મરજો માને બાપે મેં શું કર્યાં ત્યાં પાપે ૭૮

વળી પરણી માયાં કાખ્યાં નવ સુખ મને આખ્યાં
મારા સુખના સમયે તેં દુઃખ મારાં માખ્યાં ૭૯

હવે છે તારી મેઘી કુળવાન તારો પેઢી
તે સર્વે અહીંયાં રહેશે નવ દુઃખ માફં દેશે ૮૦

સર્વે વાતે છું સુખી પણ જોઈ વાતે લુખી
તે મન માફં જાણે પિયુ દયા ન આણે ૮૧

જોમ કહીને માર બેઠી પછીથી ઘરમાં પેઠી
પાણીલાં ભરવા કાળે પ્રીતમ મળ્યા ત્યાં આળે ૮૨

મેં હાથ તેનો ઝાલ્યો પણ તે જરી ન હાલ્યો
ઉપરથી જુમ પાડી મારી આજફ જગાડી ૮૩

તેથી હું જનરાણી સુણે વર્ષ કુપાણી
આમુદી મારી પાસે જરેરે કેમ વાસે ૮૪

જાણ્યું તું જઈ જમીનું નીજ સાથમાં રમીશું
ત્યાં જઈને સુખ માણ્યું તે લોકે સર્વે જાણ્યું ૮૫

ખુણામાં બેસી રાઉં કરી આઠી અવળી બેઉં
વીધીએ લખેલું દુઃખ તો કયાંથી મળે સુખ ૮૬

પછી મનમાં ઝુંઝાઉં શી રીતે બહાર બહિં
જો આજ નહીં જવાયે સાસુડી ગુસ્સે ચાયે ૮૭

કરી કરી વીચાર નીકળી હું તો બહાર
તેવામાં નણ્હી બોલી મારા લાઇને શું મારે ૮૮

વળી સુણી તેની વાણી હું બહુ થઈ હીવાની
ઐ વાત મનમાં લાવું પણ કેને કહું આણું ૮૯

પીચેર રહિને મેં તો અધીક સુખ માણ્યું
સાસરીએ પઠશે દુઃખ મેં તેવું નોતું જાણ્યું ૯૦

વળી ગમતું નથી ખાવું અરે શરીરે નાવું
મને ઉઘ ન આવે ઉઠાસી ઉપજાવે ૯૧

નિંદ્રા દેવીને તાબે પ્રીતમ તો થયાતા
મારા મનના ઉમળકા સુજ મનમાં રહ્યાતા ૯૨

પછી હું જઈને યોલી દરસન દીયોને સ્વામી
 પઠહો દીયોને યોલી નવ રાખો જરી ખામી ૬૩
 નોયે ન સામું જુએ પડયો પડયો તે રૂએ
 તે દેખી હું ઠરું છું નીજ સાથમાં રડું છું ૬૪
 દીલ માંહી દુઃખ સાલે હીમત કોઈ ન આલે
 મૂછાં ખઈ પડતી દીન રાત રહું હું રહતી ૬૫
 મરજો કુટુંબ કળીલો મરજો ભાઈ છબીલો
 ઉદર પોતાનું ભરવા તે પડયો વચ્ચે નડવા ૬૬
 પુત્રનું સહુ કરવા માળાપ પડયાં આડે
 પોતાનું સહુ કરવા દીકરીને નાંખી ખાંડે ૬૭
 આ જગતમાં હમોને કે નથી તારનારો
 એ પ્રભુ આવ વારે આબ્યો છે તારો વારો ૬૮
 માળાપે જન્મ આપી મને દુઃખમાં છે નાંખી
 સામુ અને નણુંદના ટુકારા રહી છું માંખી ૬૯
 બધી હમારી વાતો નણુંદીને જ્યારે કીધી
 ત્યારે ઉપરથી માળો બે આર ઝુને કીધી ૧૦૦

હજી છે પ્રભુજી મારો શું લગીને બાળો
 કે રીતે હું ન ફાવી તેં મુજને છે તાવી ૧૦૧
 મારે બતાવો રસ્તો આવે પીયુજી હસ્તો
 સૌ દુઃખ મારું તારી મુજને લીએ ઉગારી ૧૦૨
 શરીર સૌ સુકાઇ ખોખું થયું છે ખાલી
 તાકાત ન રહીરે બીના મોતથી મરીરે ૧૦૩
 વળી નીશાળે જતો લેઈ રેવડી તે ખાતો
 તે ઘેર આવી કહેતો મારે છે મુજને મેહેતો ૧૦૪
 આ બોલ સાંભળીને ઘણી હું મનમાં લાભું
 જરી જો વચ્ચમા બોલું રે' હાઠકું ન માણું ૧૦૫
 સાસરીએ સાત માસ રહી હતી હું જ્યારે
 માખાપે મન વીચારી આણુ કીધુતુ ત્યારે ૧૦૬
 પીયરમાં જઈને લોજઈ હતી જે ચાણી
 સાસરીઆ કેરા દુઃખની વાતો કહી મેં છાની ૧૦૭
 લોજઈ હતી જે ઠાકી સમજીને આવી આંલી
 મુજને શીખામણુ દેવા તે વાત બિડી કે'વા ૧૦૮

સતિ મીરાંના દુઃખનો ચીતાર તેને કીધો.
 બળેલા મારા છવને દીલાસા તેને કીધો ૧૦૬
 બીજે ચાંતારે તને હયમંતીને દેખાડી
 મુજના હૃદયને એવી ધીરજના છાપ પાડી ૧૧૦
 હયમંતી સતિ શાણી પ્રિતમે વન આણી
 તોયે તે નવ છાડે સ્વામીની સંગ દોડે ૧૧૧
 માટે એ બેન મારી હીંમત શું તું હારી
 આ દુઃખ શું તું માને ક્યાં ગઈ છે તારી સાને ૧૧૨
 એમ કહી લોભઈ મુજને હીંમત થણેરી આણી
 રડતી મુને જોઈને નીજ બાથમાં તો ધાલી ૧૧૩
 લોભઈ કપડે દીએ મુજ મન બીએ
 પસ્તાઈને શું કરશે મુંઝાઈ રાજ મરશે ૧૧૪
 હયમંતીને જુઓને પતિની સંગ ગઈતી
 અરે અર્ધ વસ્ત્રી છતાં નિજ સાથમાં તે રહીતી ૧૧૫

નળરાય તેહને તો મુકીને ગયો નાસી
 પલુ સતિ સુખ માણી શોધી રહીતી ખાસી ૧૧૬
 કરતી હનરો વતતે શીદને ગયાં ધોવાઈ
 એ સર્વે ઇશ બાણે તુજ કર્મની નવાઈ ૧૧૭
 જેનો અપાર મહીમા મહીમા રહ્યો છવાઈ
 ફલટાઓ સુખ માણે તુજ કર્મની નવાઈ ૧૧૮
 દાકરીને દુઃખ શું છે તે તો કોઈ ન બાણે
 ગૃહસ્થો થવા તણા તે વીંગારો ઉર આણે ૧૧૯
 હવે ઓ બેન ગરી કહું છું કથા હું સારી
 છે સર્વે વાતે સુખ પ્રીતમનું ભારી દુઃખ ૧૨૦
 મગન તો પુછે છે શી રીતે તો રહેશે
 બાકી રહેલું ત્રીજા ભાગમાંથી કહેશે ૧૨૧

ઉમરેઠ ભટવાડી પાળને નાકે આવેલા સરસ્વતી પ્રૌ. પ્રેસમાં
 ગતીલાલ બાળકૃષ્ણ ત્રીવેદીએ પ્રકાશક જડુલાલ નારાયણ
 નડીયાદવાળાના માટે છાપ્યા.

કુંડી કુંડોમાં મોટો નરો મળવ નુ સહેલુ સાધન.

વ્યક્તિ કાવ્ય સુંદર બે કોટા માથે છુટક કી. રૂ. ૦-૧-૦
નંગ ૧૦૦ ના રૂ. ૨-૮-૦

મમળની શોહાણી માને સુધરેલી 'સુંદરી' ભાગ ૧-૨

દરકની છુટક કી. રૂ. ૦-૧-૦
નંગ ૧૦૦ ના રૂ. ૨-૮-૦

રાહદેવીની ચકાસ જમાનાનો વુદ્ધ છુટક કી. રૂ. ૦-૧-૦
નંગ ૧૦૦ ના રૂ. ૨-૦-૦

રાષ્ટ્રીય ગરમા સંગ્રહ [સુંદર બે કોટા સાથે] બેકેર્મની

ખાસ વાચવા લાયક છુટક કી. રૂ. ૦-૨-૦
નંગ ૧૦૦ ના રૂ. ૫-૦-૦
નંગ ૫૦૦ ના રૂ. ૨૨-૦-૦

મમળની શોહાણી કપાય છે

રૂ. ૦-૧-૦

મમળની દર્પણ.

રૂ. ૦

માળ વરસની સતિ—નવ વર્ષનો ખિ

મેગ

તમામ ગતના પુસ્તકો મળવાનું

બુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ

(ભર)—અમદાવાદી બહાર ગાંધીચોળ

જાગ્યાદ

જસમાઇનનો આયોડાઇઝડ

સારસાપરેલા

લેહી સુધારી શરીરને નિરોગી બનાવનારી
ખરી ખાત્રીની દવા.

જસમાઇનનો આયોડાઇઝડ સારસા પરેલા
આજ કાલ ઘણોજ વખાણાય છે ખસ, લુખસ
દરાજ, ખરજવાં, ગડગુમડ, પ્રમેહ, ચાંદી,
વિસ્ફોટીક, કંઠમાળ, કોઢ, અને સામાન્ય
નબળાઈ માટે ખાસ કરીને આ જસમાઇનનો
સારસાપરેલા વાપરવા ડાક્ટરો ભલામણ કરે
છે. સંધિવામાં તેનો ગુણ અજબ જોવો છે.
ફાંમત રૂ. ૧૫. વી. પી. થી રૂ. ૧૫૦. ૩
શીશીના રૂ. ૫. ૬ શીશીના રૂ. ૮.

મેનેજર— જસમાઇન એજન્સી,

મુ. નડીઆદ (ગુજરાત)

